

Жабықбаева Динара Маратовнаның 6D010300 – Педагогика және психология мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған «Мәңгілік ел» идеясы аясында Қазақстан жастарының азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытудың ғылыми негіздері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысының

АҢДАТПАСЫ

Зерттеудің өзектілігі. Мемлекет өміріндегі әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-саяси өзгерістер адамның және жалпы қоғамның қоғамдық санасының рухани жаңғыруының күрделі процестеріне белгілі бір із қалдырады. Бұл оқу-тәрбие процесінің білім парадигмасы мен озық ғылыми жаңалықтарды игерумен ғана шектеліп қалмай, саяси-идеологиялық қоғамдық сананы жаңғыртуға, сонымен қатар белгілі бір тарихи кезеңдегі бүкіл мемлекеттік жүйенің өзін-өзі жүзеге асыруына және өзін-өзі дамытуына әкелетін күрделі процесс. Себебі, мәдени-рухани мұраның құндылық құрамдас бөлігін, ұлттық салт-дәстүрді сақтай отырып, әртүрлі ақпараттардың өзгеру жиілігі мен жылдамдығы және оны білім беру кеңістігінде пайдалану мүмкіндігі – жас ұрпақтың ұлттық болмысының өзегі болмақ. Сондықтан Тұңғыш Президентіміз айтқандай: «...ұлттық мұрат жолындағы тәуелсіз елде Отанын сүйетін, Отанға адал қызмет ететін абзал азаматтар ұлттық салт-дәстүрді сақтауға ұмтылуы керек».

Өзінің «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында Елбасы қазақстандық патриотизм мен саяси ерік-жігер жаңа Қазақстанды құрудың аса маңызды факторлары екендігін атап өтті. «Біздің бірлескен шешімдеріміз бен тындырған ісіміздің нәтижелері таңданарлықтай болды, - дейді Н.Ә.Назарбаев, - мұның бәрі де, жаңа жалпы қазақстандық патриотизмнің іргетасын қалап, біздің Отанымыздың, біздің барша көпұлтты және көпконфессиялы қоғамымыздың, балаларымыздың тамаша келешегі бар екеніне негізді мақтаныш пен сенімдікті туындатады»

«Қазақстан – 2050» Стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» бағдарламасында рухани бірлік пен ұрпақтар сабақтастығы, оның ұлттық болмысына негізделген заманауи талаптарға сай жаңа сананы қалыптастырудың өзекті мәселелері жөнінде Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаев: «Қазақстандық патриотизм бар және болашақтың өркениетті құрылысының шарты болуға тиіс» - деген.

Сондай-ақ, кез келген халықтың коды (тілі, ділі, тарихы, ұлттық мұраларындағы рухани құндылықтары, ұлттық дәстүрлері) мәдени құндылықтарды сақтай отырып, қазіргі сыртқы және ішкі сын-қатерлерге тұрақты және салмақты жауап берудің кілті болып табылады. «Егер ұлт өзінің мәдени кодын жоғалтса, ол жойылады», - деді Тұңғыш Президент. Тек лайықты тарих, ата-бабаларымыздың даңқты істерін еске алу ғана болашақтың қиындықтарын еңсеруге көмектеседі.

2014 жылғы 17 қаңтарда Қазақстан Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаев «Мәңгілік ел» идеясын жариялады. «Мәңгілік ел» ұлттық

идеясының мәні – қазақстандықтардың бірегей тарихи мақсатты, болашақ дамуға бағытталған ұлттық және мемлекеттік мүдделерді басшылыққа алуында. Ұсынылып отырған ұлттық идея қазақ халқының сан ғасырлық тарихына және халықтың ұлттық болмысы мен салт-дәстүріне, әдет-ғұрпы мен рухани мұрасына негізделген сананы жаңғыртуға негізделген.

Сондықтан да, еліміздің білім беру ұйымдарындағы қазақстандық жастардың алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі – жалпыұлттық идея мен «Мәңгілік ел» патриоттық актісін ел болашағының негізінде жатқан және жүйедегі жаңа дүниетанымдық тұжырымдама ретінде қабылдау және жүзеге асыру - жалпы азаматтық құндылықтар.

Патриоттық тәрбиенің бастауы Бумын, Білге Естемі, Күлтегін, Тоныкөк қаған мәдени және жылынамалық ескерткіштерінде жатыр. Әл-Фараби, Ж.Баласағұни, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, т.б. мәдени мұралардағы жеткіншек ұрпақтың бойында патриоттық сезімді қалыптастыру тәрбиенің ең маңызды мәселесі болып табылады. Қазіргі Қазақстандағы патриоттық тәрбиенің сан алуан аспектілері философтардың, тарихшылардың, педагогтердің, психологтердің, социологтардың, мәдениеттанушы ғалымдардың Қ.Бержанов, А.Н.Ілиясова, Р.Н. Көшенова, Қ.Қ. Құнантаева, А.Әлімбаев, Т.Ш. Қуанышев, Ұ.Л. Майназаров, А.С. Мағауова, А.А. Қалыбекова, т.б еңбектерінде қарастырылды. Сонымен, жас студенттерге патриоттық тәрбие берудің этнопедагогикалық аспектілері С.А. Ұзақбаева, Қ.Ж. Қожахметова, Қ.Н. Меңлібаева, С.Т. Иманбаева, Г.Т. Хайрулина, Р.К. Төлеубекова, А.Н. Көшербаева, Р.А. Жаңабаева және т.б. зерттеулерінде анықталған. Патриоттық тәрбие мәселелері орыс педагогтері мен ғалымдары А.П.Кабаченко, Л.В.Метелица, Г.П.Лебедев, Л.Ф.Спирин, П.В.Конаныхин, Е.В.Коваленко, М.М.Яценко және т.б еңбектерінде де кеңінен қарастырылған.

Дегенмен, педагогикалық, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді, арнайы зерттеулерді талдау нәтижелері бүгінгі таңда арнайы және таңдаулы педагогикалық пәндерді оқытуда студенттердің патриоттық сезімін қалыптастыру әдістемесіне жеткіліксіз көңіл бөлінетінін көрсетеді. Патриоттық тәрбиенің мәселелері мен сұрақтары одан әрі жетілдіруді талап етеді.

Олай болса, оқушыларға патриоттық тәрбие берудің міндетті деңгейіне қойылатын талаптар мен болашақ мамандарды Отанды сүю, оны қорғау, нығайту сияқты ұғымдарды тәрбиелеудің қалыптасқан тәжірибесі арасында кейбір сәйкессіздіктер бар. Демек, жоғары оқу орындарының оқу-тәрбие процесінде студенттердің патриоттық сезімін қалыптастыру деңгейіне қойылатын заманауи талаптар мен оларды жүзеге асырудың дәлелді педагогикалық шарттары мен әдістерінің жоқтығы арасында да қайшылық бар. Сондықтан бұл қайшылықты ғылыми негізде шешу – біздің зерттеуіміздің міндеті. Осыған орай, осы мәселенің теориялық және практикалық маңыздылығын ескере отырып, біз зерттеу тақырыбымызды: «Мәңгілік ел» идеясы аясында Қазақстан жастарының азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытудың ғылыми негіздері» деп таңдадық.

Зерттеудің мақсаты – мектептің 10,11-сыныбы мен колледждің оқу-тәрбие үдерісінде оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» идеясы аясында дамытуды теориялық тұрғыда негіздеп, педагогикалық шарттарын анықтап, моделін ұсыну арқылы әдістемелік ұсыныс жасау.

Зерттеу нысанасы – жалпы білім беретін мектеп пен колледждің педагогикалық үдерісіндегі оқушы жастарды тәрбиелеу барысы.

Зерттеу пәні – мектептің 10,11-сыныбы мен колледждің оқу-тәрбие үдерісінде оқушы жастардың «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы аясындағы азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамыту.

Зерттеудің ғылыми болжамы - *егер*, мектептің 10,11-сыныбы мен колледждің оқу-тәрбие үдерісінде «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасын арнайы енгізу арқылы оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» идеясы аясында дамытуға мүмкіндік берсе, *онда* оқушы жастардың азаматтық бірегейлігін қалыптастыру мен патриоттық сезім мен түсініктерін қоғамдық сана болмысы тұрғысынан дамытуда мемлекеттік идеологияның бағдарлығы мен мазмұнының тиімділігі жүзеге асырылады. **Өйткені** бұл 10,11-сынып оқушылары мен колледжде білім алушы жастарға ұйымдастырылатын педагогикалық үдерістегі азаматтық пен патриоттық тәрбие бағытында білім мазмұнын толықтырып, олардың білік, іскерлік және дағдыларын дамыта отырып, оқу және өмірлік жағдаяттарда өздерінің мемлекетке, қоғамға, ұлтқа деген жауапкершілігін арттыра отырып, «Мәңгілік Ел» идеологиясына қайшы келетін түрлі қиындықтарды шешудегі іс-әрекет тәсілдерін меңгеру жолындағы бағдарлылық кешені болып табылады.

Зерттеудің міндеттері:

- 10,11-сынып пен колледждің педагогикалық үдерісінде оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» идеясы аясында дамытудың жолдарын теориялық тұрғыдан негіздеу;

- 10,11- сынып пен колледж оқу-тәрбие мекемелерінің педагогикалық тәжірибесінде «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасын қолдану арқылы оқушы жастарды азаматтық бірегейлігі мен патриоттық тәрбиесін дамытуда мүмкіндіктерін ашу;

- мектептің жоғары 10,11-сынып оқушылары мен колледжде білім алушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» идеясы негізінде дамытудың педагогикалық шарттарын анықтап, құрылымдық-мазмұндық моделін ұсыну;

- «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасын 10,11-сынып пен колледждің педагогикалық үдерісінде оқытуда оқушы жастардың азаматтық пен патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» идеясы аясында дамытудың тиімділігін анықтаудағы жүргізілген тәжірибелік-эксперименттік сынақтан өткізіп, тексеру.

Зерттеудің жетекші идеясы - «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы негізінде мектептің 10,11- сыныбы мен колледждің оқу-тәрбие үдерісіне енгізілген «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасы Қазақстандық оқушы жастарының азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуда берілетін білім мазмұнын жалпы

тәрбие берудің нәтижесі ретінде қалыптасуына негіз болады.

Зерттеудің әдіснамалық негіздері - ұлттық таным мен ғылым теориясы, білім философиясы, педагогикалық парадигмалар, білім мен тәрбие мазмұны мен түрлері, құбылыстар мен үдерістердің өзара байланысы жайындағы теориялар. Оқушы жастардың қоғамдық санасын қалыптастырудағы азаматтық пен патриоттық тәрбиенің біртұтастығы және олардың жалпы тәрбиенің құрамдас бөлігі ретінде «Мәңгілік Ел» мемлекеттік ұлттық идеологиясы мазмұнын басшылыққа ала отырып, авторлық «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасы және қоғамдық, ұлттық мәдениет пен материалдық-рухани құндылықтар, т.б. жайындағы білім жиынтығы педагогика ғылымының заңдылықтары мен принциптері әдіснамалық тұрғыдан зерделенді және теориялық және әдістемелік тұрғыдан қарастырылды.

Зерттеудің дереккөздері:

- философтар, саясаткерлер, тарихшылар, педагогтер, психологтар т.б. зерттеушілердің еңбектері;

- әр кезеңдегі жеке тұлғалар мен ойшыл-ғұламалардың тәрбие жайындағы ой-пікірлері, педагогика ғылымындағы патриоттық тәрбие мәселелері мен жастардың азаматтық болмысы жайындағы ой- пікірлері;

- «Мәңгілік Ел» идеясы аясында 10,11-сынып пен колледждің оқу-тәрбие үдерісінде оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуға негіз болатын заңды құқықтық, ережелік талаптар жүйесіндегі құжаттар;

- оқушы жастарға арналған авторлық «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарлама, оқу - әдістемелік құралдар, тәрбие жоспарлары;

- оқушы жастардың азаматтық бірегейлігін қалыптастыру мен патриоттық тәрбиесін дамытудағы педагогикалық тәжірибе.

Зерттеу әдістері:

- зерттеу тақырыбына қатысты философиялық, әлеуметтану, тарихи, психологиялық, педагогикалық, т.б. ғылыми бағыттағы әдебиеттерге теориялық мазмұндық талдау жасау;

- жинақтау, модель жасау және қорыту;

- сауалнама, бақылау, сұрақ-жауап, әңгіме, диагностикалық байқау жүргізу;

- эксперименттік-тәжірибе жұмысын өткізу. Зерттеу соңында қорытындыларды жинақтау және математикалық өңдеу әдістері негізінде тұжырымдар жасалынды.

Зерттеу жұмысының тәжірибелік маңыздылығы – зерттеу жұмысымыздың нәтижелерін мектептің бастауыш, орта білім беретін, жоғары сыныптарында, колледждерде және ЖОО-да болашақ педагог мамандарды даярлауда Қазақстандық жастардың азаматтық бірегейлігін қалыптастыру мен патриоттық тәрбиесін дамытудағы педагогикалық үрдістерде пайдаланылуға болады. Сондай-ақ, мұғалімдердің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институты мен жалпы орта білім беретін мектептердің тәрбие үдерісін жетілдіру мақсатында қолданысқа енгізуге болады.

Қорғауға ұсынылатын қағидалар:

- мектептің 10,11-сынып оқушылары мен колледжде білім алушы

жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы негізінде дамытудың жолдары, теориялық және әдіснамалық негіздері;

- «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы аясында 10,11- сынып оқушылары мен колледждегі білім алушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуға бағдарланған «Ұлттық тәрбие және таным» авторлық бағдарламаны педагогикалық тәжірибесінде қолдану мүмкіндіктері;

- «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы мазмұнында 10,11-сынып оқушылары мен колледжде білім алушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесінің педагогикалық шарттарының негізінде құрылымдық-мазмұндық моделін ұсыну;

- оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуға «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы негізінде жасалған «Ұлттық тәрбие және таным» авторлық бағдарламаның 10,11-сынып пен колледждің педагогикалық үдерісіне жүргізілген тәжірибелік-эксперименттің тиімділігі мен дұрыстығы.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

- «Мәңгілік Ел» идеясы аясында 10,11-сынып пен колледждің педагогикалық үдерісінде оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуды жолдары теориялық жүйесі айқындалды;

- авторлық «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасы 10,11-сынып оқушылары мен колледждегі білім алушылардың педагогикалық тәжірибесінде қолдану арқылы олардың азаматтық бірегейлігі мен патриоттық тәрбиесін дамытуда мүмкіндіктері анықталды;

- «Мәңгілік Ел» идеясы негізінде дамытуды педагогикалық шарттарын анықталып, мектептің 10,11-сынып оқушылары мен колледжде білім алушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалынды;

- «Мәңгілік Ел» идеясы аясында 10,11-сынып пен колледждің педагогикалық үдерісінде оқушы жастардың азаматтық пен патриоттық тәрбиесін дамытуға бағытталған авторлық «Ұлттық тәрбие және таным» бағдарламасының тиімділігі жүргізілген тәжірибелік-эксперименттік арқылы іс жүзінде дәлелденді.

Зерттеу жүргізілетін тірек оқу орыны – Талдықорған қаласының Бактыбай Жолбарысұлы атындағы №18 орта мектеп лицейі, М. Жұмабаев атындағы №19 орта мектеп-гимназиясы мен КЕАҚ І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті және «Zhansugurov college».

Зерттеу үш кезеңде жүргізілді:

Бірінші кезеңде - 2017-2018 жж.– «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының мазмұнына қатысты философиялық, тарихи, саясаттану, әлеуметтану, психология, педагогикалық т.б. ғылым бағытындағы еңбектерге және ондағы Қазақстан жастарын азаматтық пен патриоттық тәрбиесін дамытуға бағытталған ой-пікірлер мен тұжырымдарға ғылыми теориялық талдаулар жасалды. Сондай-ақ, жоғары оқу орындары студенттеріне азаматтық пен патриоттық тәрбие бағытындағы түсініктерін анықтауға арналған сауалнамалар жүргізіліп, өңделді және осының негізінде мектептің жоғары сынып оқушылары мен колледжде білім алушы жастарға азаматтық бірегейлікті

қалыптастыру мен Отансүйгіштікке баулудың бағыттық-бағдарын анықтап, арнайы бағдарлама жасаудың мазмұндық мүмкіндігін анықтадық.

Екінші кезеңде - 2018-2019 ж.ж.– оқушы жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытуға «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы негізінде жасалған «Ұлттық тәрбие және таным» авторлық бағдарламаны 10,11- сыныппен колледждің педагогикалық үдерісіне енгізу және осы бағыттағы жасалған модельдің дұрыстығын ғылыми-әдістемелік тұрғыдан негіздеулер жүргізіліп, осы бағытта ғылыми зерттеушілік жұмыстардың мазмұндық жүйесіне байланысты мақалаларды жариялау іске асырылды. Сондай-ақ, тәжірибелік–эксперименттік жұмыстары барысында тексерілді.

Үшінші кезеңде - 2019-2020 жж. – зерттеу жұмысының нәтижелілігі тексерілді, тұжырымдар жасалып, зерттеу жұмысына қойылған талаптық ережелерге сәйкес отандық және шетелдік журналдарда мақалалар жарияланып, диссертациялық жұмыстың теориялық бөлімі мен әдістемелік бөлімдердің ғылыми-әдістемелік тұрғыдан негізделуі өзара үйлесімді және бірін-бірі толықтырушы, әрі, ғылымилығы, ақиқат пен шындығы дәлелденіп, қорытындылар жасалынды.

Зерттеу нәтижелерін сынақтан өткізу және іс – тәжірибеге енгізу:

Зерттеу жұмысының нәтижелері мақалаларда жарияланды, баяндамалар «Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті» КеАҚ ғылыми-әдістемелік семинарларында, республикалық және халықаралық конференцияларда және ғылыми тағылымдамадан өту кезінде Әулие Климент Охридский атындағы София университетінде семинарларда жасалды (София, Болгария).

Диссертациялық жұмыстың нәтижелері 12 ғылыми басылымда жарияланды. Оның ішінде 2 – Scopus библиографиялық және реферативті деректер базасына енгізілген журналдарда, 3 – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған баспа басылымдарында, 3 – шетелдік рецензияланған журналдарда, 4 - халықаралық және республикалық конференциялар материалдарында.

1. Teachers' views on the level of cultural heritage that can be improved through innovative technologies // World Journal on Educational Technology: Current Issues, Volume 13, Issue 4, (2021)1073 -1087 p.

2. Patriotic upbringing as a defining factor of Personality formation // Opción,: ISSN 1012-1587/ISSNe: 2477-9385, No.89, Año 35, (2019) 756-772 p.

3. Общенациональная патриотическая идея «Мәңгілік ел» как фактор становления национального самосознания // Международный научный журнал «НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА», №1 (74), Астана, 2019. –С. 208-213.

4. Қазақстандық патриотизмнің жаңаша дамуы // Международный научный журнал «НАУКА И ЖИЗНЬ КАЗАХСТАНА», №1 (74), Астана, 2019. – С. 21-26.

5. Халықтық тәлім-тәрбиелік мұралар арқылы жастарға азаматтық тәрбие беру // Вестник КазНПУ им. Абая, №4(60), Алматы, 2018. – С. 304-310.

6. Роль субъектов образовательного процесса при построении образовательной траектории обучения в вузе в контексте модернизации

общественного сознания // Сборник международной научной конференции «Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: Теории, технологии, управление», Трета книга, Болгария 2019. –С. 65-70.

7. Гражданская идентичность молодежи в контексте модернизации общественного сознания казахстанцев // Materials of the IV International Scientific –Practical Conference «Membership in the WTO: Prospects of Scientific Researchers and International Technology Market», Volume II, Vancouver, Canada, 2019. –С. 116-127.

8. Қазіргі жастардың патриоттық және азаматтық мәселелері // Materials of the VII International Scientific-Practical Conference "Integration of the Scientific Community To the Global Challenges of Our Time", Volume II Nagoya (Japan), 2022. – P. 82-87.

9. Мәңгілік Ел» идеясы негізінде жастардың бойында рухани-адамгершілік құндылықты қалыптастыру // Материалы Международной научно-практической конференции «Инновационной потенциал науки и образования Казахстана в условиях современных вызовов и глобализации общества», г. Талдықорған, 2016. – С. 198-200.

10. Халық мұрасы-ұлттық тәрбиенің өзегі // Материалы Международной научно-практической конференции «Приоритеты современной науки: от теории к практике», посвященная 45-летнему юбилею Жетысуского государственного университета имени И. Жансугурова, г. Талдықорған, 2017. –С. 386-389.

11. Халық мұрасы арқылы ұлттық тәрбие берудің андрагогикалық аспектілері // Сборник международного научного семинара

«Андрагогическое образование в XXI веке: проблемы и пути решения», ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, г. Астана, 2018. –С. 97-102.

12. Национальная идея «Мәңгілік ел» как вектор развития казахстанского общества // «Жансүгіров тағылымы» республикалық ғылыми- тәжірибелік конференция материалдары, Талдықорған қ., 2017. –С.90- 92.

Диссертацияның көлемі мен құрылымы – кіріспеден, екі бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттерден және қосымшадан тұрады, кестелермен, суреттермен рәсімделген.

Кіріспеде диссертациялық жұмыстың өзектілігі анықталып, ғылыми-зерттеу жұмысының ғылыми аппараты құрылды, онда: зерттеудің мақсаты, міндеттері, зерттеудің пәні мен нысаны, зерттеудің болжамы, зерттеу базасы мен зерттеу кезендері, зерттеудің ғылыми жаңалығы мен қорғауға ұсынылған қағидалар берілген.

1. «Мәңгілік Ел» идеясы негізінде қазақстандық жастарды тәрбиелеудің теориялық негіздері» бөлімінде – жалпы білім беретін мектептерде, колледждерде және жоғары оқу орындарында оқушыларға патриоттық тәрбие берудің педагогикалық негіздері, патриоттық тәрбие берудің мүмкіндіктері айқындалды.

2. «Мәңгілік Ел» идеясы негізінде қазақстандық жастардың азаматтық-патриоттық тәрбиесін дамытудың жолдары» бөлімінде –

қазақстандық жастардың патриоттық-азаматтық тәрбиесін дамыту бойынша эксперимент нәтижелерін қамтиды; оқу процесінде студенттер мен тәрбиеленушілердің патриоттық сезімін дамытудың негізделген педагогикалық шарттары мен әдістері анықталған.

Қорытындыда жұмыстың нәтижелері негізінде ғылыми ұсыныстар берілді және жалпы тұжырымдар жасалды.